Van: Bureau voor Economische Argumentatie

Datum: 5 januari 2020
Betreft: Vragen van exploitanten over onderzoek en antwoorden van BEA

Aan: exploitanten van speelautomatenhallen in Amsterdam

Geachte mevrouw, meneer,

Via uw adviseurs de heren 5.1,2,e en 5.1,2,e heeft Bureau voor Economische Argumentatie (BEA) een aantal vragen ontvangen over de opzet en beoogde uitvoering van het recent gestarte onderzoek naar de Amsterdamse speelautomatenhallenbranche. Zoals bekend richt het onderzoek zich op het economisch onderbouwen van de duur van de overgangsperiode van het huidige systeem van eeuwigdurende exploitatievergunningen naar een nieuw systeem met exploitatievergunningen voor bepaalde tijd en op de duur van deze nieuwe vergunningen.

Op de ontvangen vragen komen wij graag nader terug in het met de branche ingeplande overleg van dinsdag 7 januari 2020. Vooruitlopend hierop heeft BEA de ontvangen vragen ook voorzien van een beknopt schriftelijk antwoord. Conform afspraak met de 5.1,2,e worden deze antwoorden u toegezonden vóór het overleg van 7 januari a.s.

De vragen worden hierna weergegeven en beantwoord door BEA, in de volgorde waarop deze vragen door ons zijn ontvangen:

1. 5.1,2,e Carrousel Arcade
2. 5.1,2,e Lucky Hall.
3. 5.1,2,e JVH Gaming & Entertainment Group.
4. 5.1,2,e namens De Vries & Vet Entertainment en Tegeto BV.
5. 5.1,2,e namens Lucky Hall.
6. 5.1,2,e namens *Club van 5.*

Ad 1. 5.1,2,e *Carrousel Arcade*

Vragen	**Antwoorden**
De exploitanten vinden het van groot belang dat de door hen (in het geval zij besluiten mee te werken aan het onderzoek) aan te leveren gegevens vertrouwelijk worden behandeld. BEA geeft aan bereid te zijn daar verschillende voorzieningen voor te treffen. De exploitanten zouden om ieder risico te voorkomen willen voorstellen om tussen de individuele exploitanten en de BEA een	Dat is geen probleem zolang de toezeggingen die wij in de geheimhoudingsverklaring doen op hetzelfde neerkomen als de toezeggingen die we in de offerte aan de gemeente hebben gedaan.

Stad van Cahen, Muurhuizen 104
3811 EL Amersfoort
m 06 - 43 03 51 16
i www.bea.nl
e info@bea.nl
KvK nr.: 50690744
ABN AMRO: 49 83 32 969

geheimhoudingsovereenkomst te tekenen zodat de exploitanten er ook daadwerkelijk van verzekerd blijven dat de mogelijk te verstrekken gegevens vertrouwelijk blijven. Is BEA tot het sluiten van een dergelijke overeenkomst bereid?	
De gemeente geeft aan het onderzoek samen met de exploitanten te willen uitvoeren. In dat verband is het goed dat de onderzoekers twee gesprekken met de individuele exploitanten zullen hebben. De exploitanten menen dat het de zorgvuldigheid van het onderzoek ten goede komt indien de exploitanten ook de mogelijkheid krijgen te reageren (een zienswijze te geven) op het conceptrapport.	BEA heeft hier geen bezwaar tegen. Het is uiteindelijk wel aan de gemeente hoe zij hier mee om wil gaan.
Welke rol speelt het rapport dat SEO al heeft opgesteld op dit moment nog? Wordt dit door BEA betrokken bij haar onderzoek en zo ja, op welke manier?	Het rapport van SEO speelt geen rol. We beginnen het onderzoek van voren af aan.
In de offerte is beschreven dat rekening zal worden gehouden met de investeringen die de exploitanten vóór oktober 2018 hebben gedaan. In hoeverre zal BEA ook rekening houden met noodzakelijke/investeringen die exploitanten ná oktober 2018 hebben gepleegd in verband met onder meer de continuïteit van de onderneming en het (kunnen) voldoen aan wettelijke eisen? In hoeverre zal BEA bij het berekenen van de overgangstermijn rekening houden met noodzakelijke/redelijke investeringen die de exploitanten tijdens de overgangsperiode zullen moeten doen?	BEA wil in het onderzoek alle kosten meenemen die voortvloeien uit beslissingen die door de exploitant zijn genomen vóór het moment dat bekend werd dat de eeuwigdurende vergunningen zouden worden ingetrokken. Wellicht zijn exploitanten door externe factoren zijn gedwongen om na oktober 2018 verplichtingen aan te gaan om hun bedrijf gedurende de overgangsperiode te kunnen voortzetten. Met die verplichtingen houden we in het onderzoek rekening voor zover het werkelijk gaat om externe factoren en onvermijdelijke en onvoorziene verplichtingen.
Het afgelopen jaar zijn er belangrijke ontwikkelingen geweest in de markt, die van invloed zijn geweest op de winstgevendheid van de exploitanten. In het kader van het onderzoek zal primair worden gekeken naar de periode 2014-2018. Dan bestaat het risico dat geen of onvoldoende rekening zal worden gehouden met de bedoelde marktontwikkelingen. Het lijkt daarom juist om (ook) gegevens met betrekking tot 2019 en (voor zover beschikbaar) 2020 in het onderzoek te betrekken. Deelt BEA die mening en zo nee, waarom niet?	BEA deelt die mening. In het algemeen geldt dat de onderzoekers blij zijn met alle relevante informatie die exploitanten kunnen aanreiken, ook als ze daar niet al expliciet om hebben gevraagd. Verder is in het onderzoek een marktscan voorzien, die relevante trends en ontwikkelingen in beeld moet brengen voor zover deze van invloed zijn op de toekomstige winstgevendheid en dus de verwachte terugverdientijd op te plegen investeringen.
Klopt het dat het doel van het onderzoek is om een algehele (/generieke) overgangstermijn te bepalen die	Het doel van het onderzoek is om informatie te verzamelen die voor de gemeente relevant is bij het

Commented [5.1,2,e]: Hoe wordt hier normaal gesproken mee om gegaan?
Het lijkt mij dat de reguliere investeringen na oktober 2018 geen rol van betekenis spelen voor dit onderzoek. Kunnen jullie dit nog nader toelichten vanuit economisch oogpunt.
Het lijkt mij dat reguliere investeringen geen reden zijn om een langere overgangstermijn te gunnen.

zal gelden voor alle exploitanten, en niet per afzonderlijke onderneming?	bepalen van een generieke ~~de~~ overgangsperiode en de looptijd van de nieuwe vergunningen. Wanneer blijkt dat de terugverdientijden een grote spreiding vertonen zal BEA daarvan in de rapportage melding maken. Het is aan de gemeente om de overgangsperiode te bepalen.
Op pagina 5 van de offerte heeft BEA een tabel opgenomen waarin de in een aantal gemeenten gehanteerde vergunningsduur is opgenomen. Voor zover er in de betreffende gemeenten voor een bepaalde vergunningsduur is gekozen gaat het (behalve Lelystad) om een duur tussen de 10 en 15 jaar. In hoeverre meent u dat het zinvol is om te beoordelen welke redenen er in de betreffende gemeenten zijn gehanteerd om tot de gekozen vergunningsduur te komen en te bezien of en in hoeverre die redenen niet ook voor de Amsterdamse situatie gelden?	BEA meent dat de vergunningsduur voor Amsterdam het beste kan worden afgestemd op de specifieke situatie van de Amsterdamse speelautomatenhallenmarkt. BEA heeft in zijn aanpak geen vergelijkende analyse opgenomen van beleidsverschillen tussen gemeenten. BEA staat echter zeker open voor elders verricht onderzoek naar overgangsperiode en vergunningsduur van de nieuwe vergunningen en wil eventuele daarin voor de Amsterdamse situatie relevante analyses en inzichten graag betrekken bij het uit te voeren onderzoek.
Het valt op dat BEA zich in de onderzoeksopzet vooral concentreert op terugverdientijden en (het moeten beëindigen van) langlopende verplichtingen. Waarom is er – gelet op de omstandigheid dat de exploitanten over vergunningen voor onbepaalde tijd beschikken en deze een substantiële verdiencapaciteit representeren – niet tevens rekening gehouden met (bijvoorbeeld) a) de als gevolg van het vervallen/beëindigen van de vergunningen tenietgaan van de verdiencapaciteit van de exploitant, b) het (in belangrijke mate) waardeloos worden c.q. niet meer kunnen aanwenden van activa indien de vergunning voor een speelautomatenhal komt te vervallen en c) de middelen en tijd die een exploitant nodig heeft om zich voor te bereiden op het na het vervallen/beëindigen van de vergunning op andere wijze moeten voorzien in inkomsten?	Het onderzoek richt zich primair op het onderbouwden van de overgangsperiode en de duur van de nieuwe vergunningen, en voor beide is de terugverdientijd van belang. Het onderzoek richt zich niet op eventuele schade die exploitanten lijden vanwege het tenietgaan van de verdiencapaciteit van de exploitant. In dit verband is de uitspraak van de Rechtbank Amsterdam over de rondvaartboten relevant (zie pagina 7 van de offerte). "De overgangstermijn is niet bedoeld als volledige compensatie, maar om vergunninghouders de mogelijkheid te bieden zich in te stellen op de nieuwe situatie." Het uitgangspunt van de nieuwe regels is juist om andere geïnteresseerden in staat te stellen om mee te dingen naar het beperkt aantal te verlenen vergunningen die een beperkte looptijd zullen hebben. Er is geen garantie voor exploitanten meer dat een activiteit voor onbepaalde tijd kan blijven worden uitgeoefend als het een schaarse vergunning betreft. Vanaf oktober 2018 kan al worden nagedacht over alternatieve activiteiten.

Commented [5.1,2,e]: Gaat het hier niet om een gemiddeld genomen redelijk handelend ondernemer? Zo ja, moeten we dan hier niet nog aangeven dat het om een enigszins geabstraheerde situatie gaat?

Commented [5.1,2,e]: Ik zou denken dat het punt wel is dat wij niet actief eventuele onderzoeken van andere gemeenten zullen gaan opvragen om die te betrekken. Dit wordt te omvangrijk en lijkt mij niet nodig.

Daarom stel ik voor om deze passage te schrappen.

	Het onderzoek richt zich wel op eventueel waardeverlies op activa vanwege het beëindigen van vergunningen (en ook op de mate waarin en de wijze waarop dergelijke verliezen beperkt kunnen worden). Ook eventuele kosten vanwege het ontbinden van arbeids- en managementcontracten vormen onderdeel van het onderzoek.

Commented [5.1,2,e]: Klopt dit gedeelte? Kan dit nog worden toegelicht?

Ad 2. 5.1,2,e *Lucky Hall*

Vragen	Antwoorden
In de offerte van BEA inzake het vervolgonderzoek speelautomatenhallen wordt uitgegaan van de uitspraak van de Raad van State van 2 november 2016, ECLI:NL:RVS:2016:2927. Aan deze uitspraak is voorafgaand een conclusie van Advocaat-Generaal 5.1,2,e verschenen(25 mei 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1421). In deze conclusie wordt het systeem van de schaarse vergunningen uiteengezet met aanbevelingen voor de praktijk. Ik kom in de offerte geen verwijzing naar deze conclusie tegen, terwijl deze voor de uitleg van het leerstuk schaarse vergunningen in de praktijk van groot belang is.	De conclusie van Advocaat-Generaal 5.1,2,e is zeker interessant. Het citaat in de offerte is echter slechts opgenomen om duidelijk te maken dat de gemeente Amsterdam er niet aan ontkomt om de vergunningen voor onbepaalde tijd om te zetten in vergunningen voor bepaalde tijd en om aan alle gegadigden de ruimte te bieden naar die vergunningen mee te dingen. Daarvoor was dit citaat voldoende en was het niet nodig om uitgebreid in te gaan op de conclusie van de AG. De juridische discussie over schaarse vergunningen zal in een latere fase van het proces worden gevoerd.
Het onderzoek van de BEA betreft een vervolgonderzoek. Op pagina 1 van de offerte staat vermeld: "De gemeente Amsterdam heeft SEO Economisch Onderzoek (SEO) opdracht gegeven onderzoek te doen naar de terugverdientijden van door exploitanten te plegen investeringen, als basis voor het bepalen van een 'redelijke' overgangstermijn en een 'passende' looptijd van de nieuwe vergunningen. Dit onderzoek is echter voortijdig beëindigd omdat vanuit de branche bezwaar is gemaakt tegen het gebruik van op grond van de wet Bibob verkregen informatie. De gemeente Amsterdam heeft daarom behoefte aan een vervolgonderzoek als onderbouwing voor de te hanteren overgangstermijn en doorlooptijd. De gemeente Amsterdam heeft Bureau voor Economische Argumentatie (BEA) gevraagd een voorstel voor dit vervolgonderzoek in te dienen." In dit kader is de vraag aan de orde of BEA ook inzage	Het BEA-onderzoek is alleen 'in de tijd' te zien als een vervolgonderzoek. BEA bouwt echter niet voort op door SEO verzamelde informatie of door SEO geformuleerde bevindingen, conclusies of aanbevelingen. BEA heeft ook geen inzicht gekregen in de dossiers van SEO en heeft ook niet op andere wijze inzicht gekregen in de BIBOB-dossiers.

in de BIBOB-dossiers heeft gekregen. Deze dossiers bevonden zich namelijk in de dossiers van de SEO en is één van de redenen geweest dat u uw medewerking heeft geweigerd.	
De offerte van de BEA is een voorstel gebaseerd op gesprekken met 5.1,2,e 5.1,2,e en 5.1,2,e (advocaat Pels Rijcken). Niet wordt duidelijk waarom bij deze gesprekken geen vertegenwoordigers van de Alliantie zijn uitgenodigd.	BEA heeft als opdrachtgever geen invloed op de wijze waarop de beoogde opdrachtgever haar offerteproces inricht. Wel heeft BEA in zijn aanpak duidelijk aangegeven dat betrokkenheid van de exploitanten en de brancheverenigingen essentieel zijn voor het goed kunnen uitvoeren van het beoogde onderzoek.
Op pagina 4 van de offerte wordt onder voetnoot 4 een notitie vermeld: "Pels Rijcken (5.1,2,e en 5.1,2,e), Notitie inzake overgangstermijn en nieuwe vergunningsduur speelautomatenhallen, 12 juli 2019." Om de insteek van de gemeente juiste kunnen interpreteren is het van belang kennis te nemen van deze notitie. Deze zit thans niet bij de stukken.	Het is niet aan BEA om communicatie tussen haar opdrachtgever en diens juridisch adviseur naar buiten te brengen.
In de offerte wordt niet het rapport van de Rekenkamer Metropool Amsterdam vermeld: Zicht op de schaarse vergunningenstelsel. In dit rapport wordt al een handleiding gegeven om te komen tot een systeem van schaarse vergunningen. Waarom wordt dit rapport buiten de offerte gelaten?	BEA heeft bij het opstellen van zijn offerte kennisgenomen van het rapport van de Rekenkamer. Voor een verwijzing naar dit rapport was geen directe aanleiding, wat onverlet laat dat BEA voor het onderzoek relevante inzichten of aanbevelingen graag benut.
Hoe gaat BEA om met het fenomeen familiebedrijven en speelautomatenhal?	BEA zal in de gesprekken met exploitanten informeren naar de aard van het bedrijf en de invloed die dat heeft op de exploitatie.
Hoe gaat BEA om met bestemmingsplannen en speelautomatenhal?	De praktische implementatie van de omzetting van de vergunningen en alles wat daarbij hoort (waaronder eventuele aanpassing van bestemmingsplannen), vormt geen onderdeel van ons onderzoek.

Ad 3. 5.1,2,e *JVH Gaming & Entertainment Group*

Vragen	**Antwoorden**
Welke schriftelijke informatie heeft BEA van de gemeente of haar vertegenwoordigers ontvangen ten behoeve van het kunnen uitbrengen van een offerte alsmede ten behoeve van het kunnen uitvoeren van de opdracht?	BEA heeft van de gemeente een offerteverzoek ontvangen met: • Een kopie van de Raadsbrief van de Burgemeester aan de leden van de gemeenteraad van 13 september 2019.

	• Een notitie van advocatenkantoor Pels Rijcken gedateerd 12 juli 2019 aan de gemeente Amsterdam over "Overgangstermijn en nieuwe vergunningsduur speelautomatenhallen". • Het SEO-rapport d.d. 5 juli 2019, "Terugverdientijd speelautomatenhallen Amsterdam". • Een samenvatting van de reacties van ondernemers uit de speelautomatenhallenbranche op het SEO-rapport.
Kan JVH een afschrift van deze informatie krijgen? En wanneer?	Het is niet aan BEA om deze informatie aan de ondernemers te verstrekken.
Het lijkt erop dat BEA wel kennis heeft genomen van het SEO rapport, of ten minste de door SEO gehanteerde voorwaarden, maar niet van het inhoudelijke commentaar dat door JVH is geleverd. Klopt deze aanname?	De onderzoekers hebben een samenvatting ontvangen van de reacties van ondernemers uit de speelautomatenhallenbranche op het SEO-rapport. Deze reacties zijn geanonimiseerd opgenomen in dit document. BEA weet niet of de opmerkingen van JHV in deze samenvatting zijn opgenomen, maar we nemen dat wel aan.
JVH heeft in het commentaar op het rapport van SEO kenbaar gemaakt dat niet alleen bedrijfseconomische informatie een rol speelt bij het bepalen van de overgangstermijn alsmede de nieuwe vergunningenduur. De advocaat van de gemeente lijkt die stelling ook in te nemen (zie bladzijde 2 van de offerte). Naar aanleiding van het gesprek op 13 december is weliswaar afgesproken dat er ook een marktscan wordt uitgevoerd, maar zegt dus niets over de vraag of bij de bepaling van de termijnen andere uitgangspunten worden meegenomen, zoals bijvoorbeeld het belang van het kunnen opbouwen van een relatie met een gast vanuit preventie oogpunt. Neemt BEA andere uitgangspunten mee in haar advies over de termijnen? Zo, ja welke dan en zo, nee waarom niet?	BEA heeft van de gemeente opdracht gekregen voor een (economisch) onderzoek naar de overgangs-termijn en de vergunningsduur. Dit laat onverlet dat bij het bepalen van beide ook andere invalshoeken relevant (kunnen) zijn. Wij merken hierbij op dat in deze fase van het proces (namelijk dit onderzoekt) de ~~dat ook~~ niet-economische ontwikkelingen of inzichten (bijvoorbeeld politieke of maatschappelijke overwegingen ten aanzien van preventie) niet relevant zijn. In de fase van beleidsonwikkeling kunnen deze aspecten wel ~~degelijk kunnen~~ doorwerken in de businesscase van exploitanten, maar dat is in de eerste plaats aan de gemeente om hierin afwegingen te maken. ~~. Voor zover dit het geval is, zal BEA deze aspecten ook proberen mee te nemen in het onderzoek.~~
Er wordt steeds gesproken over een vervolgonderzoek, terwijl het er ook op lijkt dat BEA alleen de formule overneemt van SEO. JVH wil graag duidelijkheid hebben of BEA nu wel of niet informatie c.q. conclusies of aannames van SEO bij haar eigen onderzoek betrekt.	Het BEA-onderzoek is alleen 'in de tijd' te zien als een vervolgonderzoek. BEA bouwt echter niet voort op door SEO verzamelde informatie of door SEO geformuleerde bevindingen, conclusies of aanbevelingen.

Commented [5.1,2,e]: Ik zou als uitgangspunt steeds heel scherp willen afbakenen wat er nu in dit economische onderzoek thuis hoort en wat de bestuurders van de gemeente later zullen willen betrekken en afwegen bij het opstellen van het inhoudelijke beleid.

In de offerte lijkt de suggestie te zitten dat de historische gegevens de basis vormen voor het bepalen van de duur van de nieuwe vergunningen. JVH is van mening dat de historische gegevens weinig tot niets zeggen over het gewenste investeringsniveau van nieuw te vestigen speelautomatenhallen die voldoen aan de eisen van deze tijd alsmede regels. Ziet BEA dat verschil ook? En is BEA bereid om gegevens die JVH heeft met betrekking tot nieuw te vestigen speelautomatenhallen mee te nemen in haar onderzoek? JVH heeft de afgelopen jaren diverse nieuwe vestigingen geopend en is derhalve in het bezit van betrouwbare gegevens. In feite gaat het erom dat de bedrijfseconomische uitgangspunten voor een overgangstermijn wezenlijk anders zijn dan voor de bepaling van een duur voor een nieuwe vergunning.	BEA deelt de opvatting van JVH dat een gedegen onderzoek zowel 'terugkijkt' (bijvoorbeeld op in de afgelopen jaren gerealiseerde winstniveaus) als 'vooruitkijkt'. De in het onderzoek opgenomen marktscan moet relevante trends en ontwikkelingen in beeld brengen. De gesprekken met exploitanten en de brancheverenigingen zullen mede ook worden benut om trends en ontwikkelingen in beeld te brengen die er toe (kunnen) leiden dat voor exploitanten noodzakelijke investeringsniveaus veranderen en/of tot gevolg hebben dat de winstgevendheid c.q. het rendement op deze investeringen wijzigen.
JVH wenst de mogelijkheid te krijgen om haar zienswijze op de conclusies van BEA te geven alvorens het rapport openbaar wordt gemaakt. Is dat mogelijk?	BEA levert het rapport op aan de gemeente. Het is aan de gemeente om te bepalen of de betrokken ondernemers de gelegenheid krijgen om voor de publicatiedatum een zienswijze af te geven. In zijn algemeenheid streeft BEA er naar dat over de te rapporteren objectieve bevindingen geen discussie meer zal ontstaan tussen opdrachtgever en de exploitanten als belangrijke stakeholder, gelet op het voorziene intensieve contact met alle exploitanten. Het laat onverlet dat betrokkenen aan deze bevindingen wel uiteenlopende conclusies kunnen verbinden.

Ad 4. 5.1,2,e *& Vet Entertainment en Tegeto BV*

Vragen	Antwoorden
Als het een onafhankelijk onderzoek betreft, waarom schuift de gemeente dan maandag aan?	• De gemeente Amsterdam zal hier a.s. dinsdag op terug komen. Wat BEA betreft heeft een en ander geen relatie met onze onafhankelijkheid.

Ad 5. 5.1,2,e *Lucky Hall*

Vragen	Antwoorden
Het verbaast mij dat 5.1,2,e en zijn collega ook	• Over het overleg van 7 januari a.s. heeft overleg

aanschuiven bij het gesprek dat wij als ondernemers met BEA hebben op 7 januari. Volgens de gemeente is BEA een onafhankelijke onderzoeksbureau. Feit dat BEA in overleg met de gemeente moest afstemmen of zij konden ingaan op onze uitnodiging, geeft mij nou niet een beeld van een bureau dat onafhankelijk te werk gaat. Het neigt voor mijn gevoel een beetje naar wiens brood men eet wiens taal men spreekt. Mijn vraag aan 5.1.2.e is dan ook, waarom schuift u namens de gemeente Amsterdam aan bij een gesprek dat door BEA met de AAA wordt gevoerd? Er zijn in het verleden al gesprekken gevoerd tussen de AAA en de gemeente Amsterdam. Dus wat is u doel om bij dit gesprek aanwezig te zijn?	plaatsgevonden tussen de adviseurs van de Alliantie (AAA), de contactpersonen van de gemeente en de onderzoekers van BEA. De uitkomst van dit gesprek, namelijk dat de gemeente bij het overleg van 7 januari a.s. aanwezig is, heeft geen invloed op de onafhankelijkheid van BEA.

Ad 6. 5.1.2.e namens *Club van 5'*

Vragen	Antwoorden
Is BEA bereid op basis van de suggesties en verzoeken van de exploitanten haar onderzoeksopzet nog aan te passen? Zullen de vragen die de exploitanten graag onderzocht willen zien, ook daadwerkelijk onderzocht worden en meegenomen worden in dit onderzoek?	• De onderzoeksopzet van BEA sluit aan op de door de gemeente geformuleerde vraagstelling voor het onderzoek. Het is aan de gemeente om eventueel tot een wijziging in c.q. een aanscherping van de vraagstelling te komen, gelet op nieuwe inbreng vanuit de exploitanten.
Het onderzoek richt zich op de terugverdientijd van in speelautomatenhallen door exploitanten gepleegde (of te plegen) investeringen. Vraag is met welke einddatum wordt gerekend; op pagina 7 wordt gesuggereerd dat enkel investeringen voor oktober 2018 mee worden gewogen: daarna zouden de exploitanten immers weten dat een stelselwijziging op handen was. Echter, in eerste instantie werd de exploitanten verteld dat de datum 1 september 2021 zou zijn, nu is deze inmiddels al met een jaar vooruit geschoven. Ook deze datum kan uiteraard weer wijzigen; hoe denkt BEA om te gaan met de investeringen van ondernemers in het licht van de onzekerheid van deze datum? Exploitanten zijn echter, om hun bedrijven te kunnen blijven exploiteren genoodzaakt, ook in deze periode van onzekerheid, investeringen te blijven doen. Hoe worden deze meegewogen door BEA?	• In principe gaat BEA ervan uit dat exploitanten vanaf oktober 2018 weten dat een stelselwijziging op handen is. Dit betekent dat investeringen tot deze datum in ieder geval meegenomen zullen worden in het onderzoek (met name voor de overgangsperiode). Reguliere noodzakelijke ~~i~~investeringen die daarna gepleegd zijn en die, bijvoorbeeld vanwege wettelijke eisen of beleidsmatige wensen, onvermijdelijk zijn, zullen in principe ook worden meegewogen in het onderzoek.

Het onderzoek zal volledig openbaar zijn. Daarom zal er niet op het niveau van individuele exploitanten worden gerapporteerd. Vraag is in hoeverre er dan rekening kan worden gehouden met exploitanten die recentelijk grote investeringen hebben gedaan en waarvan de financiële positie evident slechter is dan de gemiddelde exploitant. Hoe zal BEA dit verwerken in haar bevindingen? Op welke wijze denkt BEA recht te doen aan de financiële positie van individuele gevallen? Gaat BEA proberen met één terugverdientijd te komen die voor alle exploitanten zal gelden? BEA lijkt dit af te doen als een politieke keuze, maar zal zij hier wel advies over uitbrengen?	• Hoe een en ander precies vorm zal krijgen, is nu nog niet precies aan te geven. In paragraaf 3.7 van de offerte heeft BEA geschetst hoe de onderzoekers om willen gaan met van individuele exploitanten te ontvangen informatie. • Het kan zo zijn dat blijkt dat één of enkele exploitanten er op bepaalde aspecten 'uit springen'. Aan deze omstandigheid zal in het onderzoeksrapport zodanig recht gedaan moeten worden zonder dat sprake is van herkenbaarheid van individuele exploitanten. • Het is niet het doel van BEA om te komen met één terugverdientijd. Waarschijnlijker is het dat er sprake is van een bandbreedte. BEA levert dan inzichten op ten aanzien van deze bandbreedte, en ook eventueel het gemiddelde, maar het is dan aan de gemeente om op basis daarvan te komen tot nadere waarderingen en besluitvorming.
Op welke wijze denkt BEA in haar rapportage te betrekken dat in de komende jaren door de toename van het online-gokken, de potentiële winst van exploitanten hieronder kan lijden? In hoeverre heeft dit invloed op de terugverdientijd en hoe zal BEA dit meenemen in haar onderzoek?	• De in het onderzoek opgenomen marktscan is er op gericht om de voor de winstgevendheid van de branche, en daarmee ook voor de terugverdientijd van investeringen, relevante trends en ontwikkelingen in beeld te brengen. De te voeren gesprekken met individuele exploitanten en met de brancheverenigingen VAN zijn belangrijk om deze trends en ontwikkelingen goed te kunnen benoemen en op hun consequenties te kunnen waarderen.
Met de aankondiging van het nieuwe beleid ontstaat onzekerheid voor de ondernemers. Zij zullen meer moeite hebben om hun investeringen gefinancierd te krijgen, aangezien geldverstrekkers ook op de hoogte zijn van de onzekerheid die voor hen dreigt, nu al en zeker na 2022. Op welke wijze denkt BEA in haar rapportage te verwerken dat ondernemers hier direct schade van ondervinden?	• Indien in het onderzoek blijkt dat deze ontwikkeling inderdaad optreedt en van belang is voor de businesscase i.c. de winstgevendheid van de exploitanten en de terugverdientijd voor te plegen investeringen, zal dit in het onderzoek door BEA worden meegewogen.
Heeft BEA, aangezien zij op pagina 2 van de offerte hiernaar verwijst, inzicht gekregen in de eerdere rapportage van SEO?	• Wel in de samenvatting van het SEO-onderzoek (van 7 pagina's), niet in de onderliggende stukken of het volledige rapport.
Krijgen de exploitanten alle bijlagen in te zien waarnaar in de offerte wordt verwezen?	• Dat is niet aan BEA, maar aan de opdrachtgever i.c. de gemeente Amsterdam.
Zal BEA ook in haar berekeningen een devaluatie van	• BEA richt zich niet op de consequenties van

de waarde van de panden/percelen meenemen indien deze planologisch minder waard worden. Hoe zal zij omgaan met planschade?	eventuele aan het dossier verbonden planologische besluitvorming door de gemeente Amsterdam (het onderzoek richt zich 'sec' op de gevolgen van het beëindigen van de huidige vergunningen voor onbepaalde tijd, de overgangsperiode en de duur van de nieuwe vergunningen). Ook planschade als gevolg van planologische besluitvorming wordt niet in het onderzoek meegenomen.
Bij een nieuw verdelingssysteem zullen wellicht bestaande locaties verdwijnen en nieuwe locaties toegevoegd worden; dit vergt dan ook een planologische wijziging in het bestemmingsplan. Er wordt nu gesproken over een wenselijke vergunningsduur van 3 jaar. Het wijzigen van een bestemmingsplan (al dan niet middels een omgevingsvergunning), is geen sinecure en heeft waarschijnlijk langlopende bezwaar/beroep/hoger beroep procedures tot gevolg. Het kan dus enkele jaren duren voordat een planologische wijziging onherroepelijk is. Hoe betrekt BEA bij haar advies inzake de termijn voor vergunningsduur de langdurige juridische procedure om het bestemmingsplan te wijzigen ten behoeve van een nieuwe speelautomatenhal?	• Het onderzoek van BEA richt zich niet op eventuele planologische wijzigingen en de mogelijke consequenties daarvan. • BEA kan zich desalniettemin voorstellen dat eventuele planologische wijzigingen, gerelateerd aan het 'dossier speelautomatenhallen', van invloed kunnen zijn op de waarde van panden en percelen. Te ontvangen signalen hierover, zal BEA in het onderzoekstraject noteren en doorgeven aan de gemeente Amsterdam als opdrachtgever.
Hoe gaat BEA in haar berekeningen het verschil verwerken tussen grote en kleine exploitanten? In een nieuw verdelingssysteem zal het immers voor grote exploitanten, op basis van hun schaalgrootte, gemakkelijker zijn om mee te dingen naar elke vrijkomende vergunning. De investeringen die gedaan zullen worden, zoals het opstellen van een plan, exploitatieplan, ruimtelijk plan, etc. zullen voor een grote exploitant makkelijker te dragen zijn. Hoe zal BEA dit meenemen in haar advisering? Gaat BEA beoordelen hoeveel de financiële investering is om mee te dingen naar één vergunning? Gaat BEA beoordelen in hoeverre er daadwerkelijk sprake is van financiële kansengelijkheid tussen partijen?	• Het onderzoek van BEA zal inzicht opleveren in de businesscase voor zowel grotere als middelgrote en kleinere exploitanten. BEA zal over deze inzichten rapporteren, zodat de gemeente Amsterdam optimaal geïnformeerd is om met dergelijke verschillen (al dan niet) rekening te houden bij de inrichting van de verdeelsystematiek voor de nieuw uit te geven exploitatievergunningen.
In de offerte wordt verwezen naar een advies van Pels Rijcken over de wenselijkheid van een nadere onderbouwing van de door SEO voorgestelde	• Er is aan de zijde van BEA geen sprake van vooringenomenheid. BEA heeft het advies van Pels Rijcken zo opgevat dat niet een nadere

vergunningsduur van 5 jaar in het licht van de overgangstermijn van 3 a 4 jaar. Dit duidt op vooringenomenheid die te herleiden is tot het op onrechtmatig verkregen informatie gebaseerde SEO rapport. Is BEA bereid dit kader te schrappen en op basis van eigen bevindingen, zonder voorafgaande sturing, tot een advies te komen? In het verlengde hiervan: in hoeverre kan BEA haar onafhankelijkheid in deze garanderen? Kan BEA nader inzicht geven in de contacten met de gemeente Amsterdam tot dusverre?	onderbouwing gewenst is van een conclusie uit een eerder (SEO) onderzoek maar dat een en ander nader getoetst moet worden. • BEA stapt 'volledig blanco' c.q. niet vooringenomen in, in het gestarte onderzoek. BEA heeft van de zijde van de gemeente geen 'sturing' ervaren in de gewenste uitkomsten van het onderzoek.
In het licht van bovenstaande vraag: Hoe neemt BEA in haar rapportage richting de gemeente mee dat er wel daadwerkelijke kansengelijkheid ontstaat tussen exploitanten.	•
Is BEA het met de exploitanten eens dat bij het bepalen van een redelijke overgangstermijn ook relevant is wat de schade is die zij leiden door de stelselwijziging (bijvoorbeeld in de vorm van waardevermindering van de onderneming)? Gaat BEA deze schade per exploitant nader onderzoeken? Hoe neemt zij dit mee bij het bepalen van de overgangstermijn en / of de termijn van vergunningsduur.	• Het onderzoek van BEA richt zich op het onderzoeken van een overgangsperiode, die recht doet aan tempo en mate van afschrijvingen op gepleegde investeringen vaste activa en door exploitanten aangegane doorlopende verplichtingen (en de kosten die verbonden zijn aan voortijdige beëindiging van deze verplichtingen).
Hoe onderzoekt BEA het verschil tussen grote en kleine ondernemers in het kader van de uitspraak inzake rondvaartboten? Daarin staat: De rechtbank stelt vast dat de overgangstermijn is bedoeld om de vergunninghouder in staat te stellen maatregelen te treffen om de gevolgen van de herziening van het beleid te ondervangen. (Offerte pagina 7 inzake uitspraak d.d. 5 augustus 2015 Rb Amsterdam) Aangezien juist schaalgrootte cruciaal is om de stelselwijziging financieel op te vangen en je gedegen voor te bereiden op een nieuwe situatie, zal dit onderzocht dienen te worden. Hoe zal BEA dit meenemen in haar onderzoek?	• Omdat BEA in het onderzoek alle exploitanten spreekt, grote en kleinere, zal het onderzoek inzicht bieden in de voor beide categorieën exploitanten geldende terugverdientijden (indien deze in belangrijke mate gerelateerd zijn aan de grootte van de exploitant), als mede basis voor besluitvorming over overgangsperiode en duur van de nieuwe vergunningen. Indien er sprake is van een sterk verschillende businesscase voor grote en kleinere exploitanten, zal dit in het onderzoek worden gerapporteerd, zodat de gemeente daar al dan niet consequenties aan kan verbinden.
Grote marktpartijen zijn vaak zelf ook producent van speelautomaten. Hierdoor profiteren zij van een lagere aanschafprijs van de automaten. Kleine exploitanten kunnen niet van dit voordeel genieten. In hoeverre neemt BEA in haar onderzoek dit gegeven	• Als dit een belangrijke factor is in de businesscase van grote respectievelijk kleinere exploitanten, dan kan BEA dit meenemen in zijn onderzoek.

mee?	
Buitenlandse exploitanten die in Nederland een speelautomatenhal exploiteren hebben een fiscaal voordeel als de holding in het buitenland is gevestigd. De belastingen zijn in andere landen vaak veel lager dan in Nederland. Gaat BEA onderzoeken wel concernrelaties er aanwezig zijn bij de huidige Amsterdamse exploitanten en zal BEA het fiscale voordeel voor deze specifieke exploitanten meenemen in haar onderzoek?	• Naar verwachting zal het onderzoek van BEA dit (fiscale) verschil niet diepgaand uitwerken. Mocht dit aspect in het onderzoek van groot belang (b)lijken, dan kan BEA de gemeente Amsterdam eventueel adviseren daar nader onderzoek naar te doen.
Op welke wijze betrekt BEA in haar onderzoek de tijdsduur en opleidingskosten voor werknemers van een speelautomatenhal? Hoe maakt BEA hierbij een onderscheid tussen exploitanten met meerdere casino's (die gebruik kunnen maken van een groter personeelsbestand en relocatie van werknemers) en kleinere exploitanten? (met soms maar een paar werknemers)	• De in het verleden geldende tijdsduur en opleidingskosten van werknemers klinken door in de gerealiseerde financiële resultaten van exploitanten (groot dan wel klein). Indien er in de komende jaren extra opleidingen nodig zijn, zal de marktscan in beeld kunnen brengen hoe dit exploitanten raakt en of hierbij grote en kleinere exploitanten verschillende geraakt worden.
Krijgen de exploitanten nog gelegenheid door middel van een zienswijze te reageren op de door BEA op te stellen conceptrapportage en zal die zienswijze dan ook onderdeel uitmaken van het eindrapport?	• Zie hiervoor.
BEA stelt in opdracht van de gemeente Amsterdam de economische parameter centraal om te komen tot een nieuw vergunningen en verdelingssysteem. Belangrijker dan de economische parameters zijn de consumenten van een speelautomatenhal degenen die beschermd moeten worden tegen onmatig speelgedrag. Voor het opbouwen van een consumentendatabase is tijd nodig, veel tijd. Voor de opbouw van een betrouwbare database is zo 10 jaar nodig. Dit in samenhang met de ontwikkeling en toepassing van nieuwe technieken (gezichtsherkenning) en preventie apps. Zorgplicht, kennen van je consumenten en succesvol interventies plegen vergen een investering van personeel wat betrokken is, lange ervaring heeft en weet wat er leeft. De exploitant gaat een zorgplicht-relatie aan met de consument. Hoe wil BEA deze waarden meenemen in het perspectief van terugverdientijd en vergunningsduur?	• In de marktscan zullen deze ontwikkelingen worden meegenomen, waarbij het ook aan de te spreken exploitanten is om ons te voeden met inzichten over de consequenties van een en ander.
BEA heeft niets opgenomen in het onderzoek over de	• Eventuele noodzakelijke dan wel wenselijke

prestaties van zorgplicht en de huidige bedrijfsvoering. De deelnemers van de Alliantie investeren in bovenwettelijke maatregelen om zorgplicht over de grenzen heen van de verschillende bedrijven om deze op elkaar te laten aansluiten. Bedrijven verkennen momenteel de mogelijkheden tot vrijwillige toegangsverboden voor de gehele stad Amsterdam. Deze gezamenlijke investering kan met een nieuwe verdeling van vergunningen niet doorgaan. Dit leidt tot maatschappelijke schade voor de consumenten, maar ook voor de gemeente Amsterdam en de benodigde zorgvraag. Hoe gaat BEA deze gemeenschappelijke investering, welke gebaseerd is op onderling vertrouwen binnen de Alliantie vertalen naar een nieuw vergunningensysteem?	nieuwe investeringen kunnen relevant zijn voor het bepalen van de looptijd van de nieuwe vergunningen. In de marktscan kunnen deze ontwikkelingen worden meegegeven aan de onderzoekers, waarna zij kunnen bezien of en zo ja in welke mate een en ander van invloed is op de businesscase van exploitanten en daarmee de winstgevendheid en de terugverdientijd.
De deelnemers van de Alliantie hebben vanaf 2017 geïnvesteerd in gezamenlijk preventiebeleid voor Amsterdam. De bedrijven willen deze ambitie versterken in de toekomst. Hoe gaat BEA bovenwettelijke maatregelen (met de daarbij behorende investeringen) als onderdeel van het zorgplicht (nieuwe richtlijn en samenwerkingsopbrengsten) vertalen naar een vergunningsduur voor speelautomatenhallen?	• BEA beschikt op dit moment over onvoldoende inzicht in de branche om hierover nu al een antwoord te geven.
Hoe gaat BEA de huidige concurrentieverhoudingen en bedrijfsvoerings- en verdienmodel van Holland Casino en de deelnemers van de Alliantie vertalen naar een andere vergunningsduur als Holland Casino vanuit het ministerie ten minste 15 jaar vergunningsduur krijgt? Holland Casino is een grote speler met veel schaalvoordelen voor financiering, expertise, openingstijden en service. Deze bestaande concurrent is voor alle genoemde onderdelen nadelig voor de speelautomatenhallen. Met de opening van Amsterdam West met 500 automaten en 24/7 openingstijden is de concurrentie toegenomen en komt het bedrijfsvoerings- en verdien model onder druk te staan. Hoe gaat BEA dit meewegen in een mogelijke nieuwe marktordening?	• De geschetste (mogelijke) ontwikkeling is in principe één van de zaken die in het kader van de uit te voeren marktscan kan worden ingebracht in het onderzoek. BEA kan zich voorstellen dat een gewijzigde concurrentieverhouding ten opzichte van Holland Casino van invloed is op de businesscase van de exploitanten van speelautomatenhallen.
Hoe gaat BEA het gebrek aan horizontale coherentie voor de openingstijden van speelautomatenhallen	• Deze omstandigheid lijkt ons voorlopig met name relevant voor het uit te voeren onderzoek indien

tussen Amsterdam en de omliggende gemeenten meenemen in haar studie? Bedrijven rond Amsterdam kunnen tot wel 72 uur langer open zijn, Holland Casino in Amsterdam West is 72 uur langer open dan de speelautomatenhallen. Hoe gaat deze ongelijke concurrentie verhouding weerslag krijgen in het door Amsterdam te realiseren vergunningensysteem?	de openingstijden van Holland Casino zich wijzigen. Indien dit zo is, kan de businesscase van de exploitanten van speelautomatenhallen wijzigen, wat van invloed kan zijn op de meest passende overgangstermijn en duur van de nieuw uit te geven vergunningen.
Lokale ondernemers en internationale bedrijven hebben niet vergelijkbare financiële mogelijkheden om geld te genereren voor investeringen en het verrekenen van kosten. Hoe gaat BEA het VPB voordeel (wanneer de holding van een bedrijf in het buitenland gevestigd is) meenemen in de beoordeling van de exploitaties van de verschillende bedrijven?	• Deze omstandigheid lijkt ons voorlopig met name relevant voor het uit te voeren onderzoek indien de fiscale verhoudingen zich wijzigen. Verder kan uit het onderzoek blijken dat er wat betreft winstgevendheid of anderszins verschillen zijn tussen grote of kleinere dan wel lokale of internationale ondernemingen. BEA zal hierover dan in het op te leveren rapport rapporteren.
Grote investeerders nemen op dit moment meerdere speelautomaten over. Admiral en Loewe zitten op dit moment bij een holding. Door de veranderende marktomstandigheden (een speelautomatenhal openen in Amsterdam kan gewoon als je hem koopt) komen steeds meer merken onder een holding. Dit kan leiden dat na een verdeling over meerdere partijen na korte tijd blijkt dat bedrijven overgenomen zijn door een investeerder en er een monopoly positie ontstaat. Hoe gaat BEA in haar rapportage deze ontwikkeling mee nemen in een vergunningsduur en een verdeelschema met een divers aanbod?	• BEA kan op dit moment niet toezeggen of en hoe een en ander in het onderzoek zal worden meegewogen.
Hoe worden langdurige consumentenrelaties (consument komt al gedurende heel lange periode als vaste klant bij een speelautomatenhal als vaste klant) gewaardeerd op de balans van de betreffende speelautomatenhal en hoe worden deze meegenomen in de rapportage van BEA?	• Hoe deze op de balans worden gewaardeerd door exploitanten, zal blijken in het onderzoek. BEA kan zich voorstellen dat een vaste klantenkring een belangrijke 'asset' is voor een exploitant.
In Amsterdam is het lastig om locaties te krijgen van meer dan 1.000 m2. In de gemeenten rondom Amsterdam zijn deze locaties wel aanwezig. De huidige locaties zijn over het algemeen klein en hebben een veel lager gemiddeld aantal speelautomaten per m2. Amsterdam zit onder het landelijk gemiddelde voor het aantal automaten / m2. Met een herverdeling van de markt en nieuwe locaties hebben toetreders een voordeel ten opzichte van de	• BEA kan op dit moment niet overzien hoe belangrijk deze waarneming is en ook niet welke consequenties een en ander zou moeten krijgen in het onderzoek. De uit te voeren marktscan is bedoeld om inzicht te krijgen in deze en andere omstandigheden en ontwikkelingen, die van invloed zijn op de businesscase van exploitanten.

huidige exploitanten. Hoe gaat BEA deze situatie meenemen in de beoordeling van een vergunningsduur en overgangstermijn?	
Holland Casino kan op dit moment alcohol schenken aan haar gasten. Het schenken van alcohol is nu niet toegestaan in Amsterdam. In de gemeenten rond Amsterdam wordt nagedacht over het schenken van alcohol, zeker als een speelautomatenhal onderdeel uitmaakt van een vrijetijdsconcept als hotel, bioscoop en amusement. Hoe gaat BEA deze trends vertalen in haar rapportage?	• Als op dit vlak veranderingen optreden, kunnen deze in de marktscan worden meegenomen.
Met de nieuwe Koa geeft de minister aan dat er door de exploitanten hoge niet bedrijfsmatige kosten (<€600k) moeten worden gemaakt om de aansluiting naar de nieuwe wetten en regels mogelijk te maken. Hoe gaat BEA deze landelijke lastenverzwaring om als onderdeel van de op te stellen rapportage?	• Zie hiervoor: de marktscan is het onderzoeksdeel waarin mogelijk relevante trends en ontwikkelingen kunnen worden benoemd.
In de offerte worden gesprekken en uitkomsten gemeld. Kunnen de verslagen van deze gesprekken worden toegevoegd als onderdeel van de documentatie voor dit onderzoek en verstrekt worden aan de exploitanten?	• Zie paragraaf 3.7 van de offerte.
In de offerte wordt uitgegaan dat op basis van kosten uit het verleden een uitspraak gedaan kan worden over de terugverdientijd in relatie tot investeringen in de toekomst. Met de afspraken over de energietransitie moeten bedrijven per 1-7-2019 rapporteren over hun energieverbruik en maatregelen inventariseren welke een terugverdientijd hebben van minder dan vijf jaar. Hoe en op welke wijze neemt BEA deze niet bedrijfsmatige kosten mee in haar rapportage, aangezien de pandeigenaar deze kosten voor zijn rekening moet nemen?	• Dit is niet correct. In het onderzoek van BEA wordt het verleden in kaart gebracht (als basis voor inzicht in winstgevendheid en terugverdientijden zoals die momenteel gelden) en ook een verkenning gepleegd van trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op de businesscase van exploitanten in de toekomst. • Het is aan exploitanten om in het kader van deze marktscan aan te geven welke ontwikkelingen vooral relevant zijn (bijvoorbeeld die op het vlak van energieverbruik).
In de offerte wordt uitgegaan dat op basis van kosten uit het verleden een uitspraak kan worden gedaan over de benodigde hoeveelheid middelen om een nieuwe hal rendabel te kunnen exploiteren. In het onderzoek ontbreekt echter de casus van een te starten bedrijf met een daarbij behorend investeringen overzicht. Dit ontbrekende referent maat het onmogelijk de huidige exploitaties te kunnen vergelijken alsmede ook inzicht te krijgen	• Het onderzoek richt zich primair op de huidige exploitanten in Amsterdam. De marktscan kan inzicht opleveren in eventueel relevante toetredingsdrempels voor nieuwkomers op de markt. BEA kan nu nog niet inschatten welke toetredingsdrempels vooral relevant zijn en hoe en in welke mate deze de businesscase voor het exploiteren van een speelautomatenhal beïnvloeden.

hoeveel middelen er (ab ovo) moeten worden ingezet om te komen tot een rendabele exploitatie van bijvoorbeeld een hal met 50 / 80 / 130 automaten. Hoe gaat BEA deze ontbrekende referent onderzoeksvraag meenemen in haar rapportage?	
Hoe gaat BEA bij een verdelingsvorm van vergunningen adviseren dat een oligopolie van aanbieders voorkomen wordt nadat de verdeling heeft plaats gevonden?	• Advisering van BEA over de verdelingsvorm van vergunningen vormt geen onderdeel van het nu voorziene onderzoekstraject.
Hoe gaat BEA in haar onderzoeksvoorstel vergunningen van tijdelijke aard (pag. 5) vergelijken met onbepaalde vergunningen? Lelystad was al tijdelijk (3 jaar) en blijft tijdelijk (3 jaar). Nu blijkt uit de berichten dat de aanbieders die de vergunning gewonnen hebben het college van B&W gevraagd hebben om de vergunningsduur achteraf op te rekken tot een veel langere duur (10 jaar). De gemeente Lelystad wil meewerken aan het achteraf aanpassen van de vergunningsduur. Hoe worden deze ontwikkelingen meegenomen in het onderzoek van BEA?	• ~~De geschetste ontwikkeling in Lelystad kan relevant zijn voor de situatie in Amsterdam. BEA zal informatie over 'Lelystad' graag meenemen in zijn onderzoek.~~ Het onderzoek richt zich in de eerste plaats op de huidige Amsterdamse exploitanten. Het is aan de gemeente om eventueel informatie van andere gemeenten op te vragen.
Familiebedrijven hebben een andere vorm van financiering en opbrengsten dan niet familiebedrijven. Familiebedrijven nemen – vaak – genoegen met een lager rendement om de continuïteit van het bedrijf en het kunnen doorgeven van het bedrijf aan een nieuwe generatie mogelijk te maken. In de politiek in Amsterdam is veel steun aanwezig voor het familiebedrijf. Hoe gaat BEA deze verschillende aanpak ten opzichte van investeerders (met een bepaald te verwachten rendement) vergelijken en meenemen in de beoordeling van de onderzoeksvragen van de gemeente? Hoe wordt dit zichtbaar in de advisering van BEA?	• In het onderzoek zal mogelijk blijken of en hoe familiebedrijven vanuit economsich oogpunt afwijken van andere exploitanten. In principe zou het genoegen nemen met een relatief lage winst door familiebedrijven moeten resulteren in langere terugverdientijden. Dit aspect hoort verder thuis in de later door de gemeente te maken beleidsinhoudelijke afwegingen. • Uitgangspunt daarbij zal zijn dat daarwerkerkelijk sprake zal zijn van transparante en reële mededinging. Het licht voor de hand dat aandachtspunt zal zijn type bedrijven niet categorisch kunnen worden uitgesloten
In de casus N33 voor het oprichten van een windmolenpark langs de N33 heeft de vergunningverlener niet de economische terugverdientijd toegepast als criterium voor de vergunningsduur maar de technische levensduur. Evenzo zou voor het samenwerkingsverband van de Alliantie de uniforme zorgplicht voor Amsterdam (en wat daar voor nodig is) een criterium kunnen zijn. Hoe	• Het onderzoek van BEA heeft een economische invalshoek. Eventuele andere invalshoeken kunnen relevant zijn. Het is dan aan de gemeente Amsterdam om deze al dan niet uit te werken en aan de exploitanten als stakeholders om de gemeente er op te wijzen dat deze invalshoeken relevant zijn.

gaat BEA in haar rapportage met het aanbieden van andere kaders voor een verdeling van de markt om waarbij niet profijt maar maatschappelijk belang en leefbaarheid als te prevaleren uitgangspunten van beleid en systematiek kunnen zijn?	
In tabel 5 wordt de indruk gewekt dat in Rotterdam een vergunning alleen kan worden overgenomen door deze te kopen. Neemt BEA deze mogelijkheid van ordening van de markt mee in haar advies aan de gemeente Amsterdam? Immers in Amsterdam kunnen speelautomatenhallen ook gekocht worden.	• De tabel op pagina 5 heeft als doel om weer te geven welke keuzes elders zijn gemaakt ten aanzien van vergunningsduur en verdelingswijze van nieuwe vergunningen. Het heeft geen directe implicaties voor het door BEA uit te voeren onderzoek.
In de offerte wordt uitgegaan van huurovereenkomsten van 5 jaar. Dit is in de huidige situatie van Amsterdam mogelijk niet juist. De huurtermijn is – met het huidige regime van het vestigen en verplaatsen van speelautomaten – heel anders onderbouwd. Hoe neemt BEA deze andere marktomstandigheden mee in haar rapportage?	• In de gesprekken met exploitanten zal deze omstandigheid, indien van toepassing, naar verwachting worden toegelicht. Indien van belang voor de businesscase en de terugverdientijd op investeringen, zal het worden meegewogen in de rapportage van BEA.
Het personeelsbestand van veel van de huidige bedrijven kenmerkt zicht door heel lange dienstverbanden met daarbij veel ervaring en opgebouwde kennis, kunde en vaardigheden van het personeel. Vooral blijkt dat uit de toepassing van zorgplicht bij de bezoekende consumenten met een problematisch speelgedrag. Met een nieuw beleid wordt deze opgebouwde waarde voor een veilige en leefbare stad ingeruild voor "de laagste kosten" en het "zo snel al mogelijk terugverdienen van de investering". Hoe gaat BEA deze waarde meenemen in haar rapportage voor adviezen voor een nieuw vergunningensysteem?	• In de gesprekken met exploitanten zal deze omstandigheid, indien van toepassing, naar verwachting worden toegelicht. Indien van belang voor de businesscase en de terugverdientijd op investeringen, zal het worden meegewogen in de rapportage van BEA.
Hoe worden de mogelijke investering (dit als reactie op de voorstellen op pag. 8) voor de jaren 2020, 2021, 2022, 2023 en 2024 (bij continuïteit van het huidige beleid) van de huidige exploitanten meegenomen bij de beoordeling door BEA? Achteraf weet een bedrijf hoeveel het verdiend heeft, echter hoeveel er geïnvesteerd moet worden is voor de toekomst veel relevanter. Investeringen zijn onder meer die zaken die een aantrekkelijk aanbod neerzetten voor consumenten in relatie tot het aanbod van de concurrenten. Daarnaast zijn er investeringen nodig	•

om aan wettelijke voorschriften te kunnen voldoen. Meegenomen moet worden dat niet elke investering opbrengt wat er van te voren van wordt verwacht, een risicofactor voor het (deels) mislukken van de investering en het daarna nog een keer investeren moet worden meegenomen bij het onderzoek van BEA.	
In de VNG notitie, maar ook in andere beleidsvormende documenten wordt benadrukt dat niet alleen een economische maar ook een maatschappelijke en in het belang van consumentenbescherming mee telt. Hoe gaat BEA om met deze andere door de VNG geformuleerde aanpak dan die de opdrachtgever Amsterdam nu neerlegt in het offerte voorstel?	• Bij besluitvorming over een nieuw vergunningenstelsel zijn meer invalshoeken van belang dan alleen de economische. Het onderzoek van BEA richt zich op de economische invalshoek. Het is aan de gemeente Amsterdam en ook aan de exploitanten als stakeholder om ervoor te zorgen dat ook de andere relevante invalshoeken voldoende aandacht krijgen.
Na de gesprekken met de verschillende exploitanten en het delen van vertrouwelijke informatie zal de uitkomst waarschijnlijk zijn dat er een heel divers geheel van terugverdientijden en vergunningsduur de uitkomst is. Bijvoorbeeld 1 jaar tot en met 35 jaar voor de verschillende locaties in Amsterdam. Hoe gaat BEA deze spreiding van uitkomsten om in haar advies naar opdrachtgever?	• Het onderzoek heeft primair als doel om dergelijke inzichten te genereren. De grootte van de bandbreedte bepaalt mede of het reëel is om bij beleidsvorming over overgangsperiode en nieuwe vergunningsduur uit te gaan van een gemiddelde.
De uitkomsten van het onderzoek worden gebruikt door de gemeente Amsterdam. In de offerte worden al reeds uitgangspunten genoemd als het onderzoek van Pels Rijcken. Gaat BEA deze uitgangspunten voorzien van reflectie naar aanleiding van de gesprekken met de exploitanten? Hoe gaat BEA haar onafhankelijkheid van het onderzoek garanderen naar de exploitanten zodat er niet naar een conclusie wordt toegeschreven zoals de offerte nu lijkt weer te geven?	• BEA is volledig onafhankelijk. Eventuele voorlopige uitgangspunten (bij de gemeente dan wel bij de onderzoekers, impliciet of expliciet) kunnen door onderzoeksbevindingen ter discussie gesteld worden en uiteindelijk worden bijgesteld als resultaat van het onderzoek.
Door alleen de aankondiging van het nieuwe beleid van de gemeente Amsterdam en de onzekerheid die dit met zich meebrengt is de mogelijkheid om de exploitatie te kunnen verkopen gereduceerd. Historische marktprijzen voor overname als het x voudige EBITDA zijn nu lager. Hoe gaat BEA deze marktsituatie meenemen in haar rapportage?	• De mogelijke verkoopprijzen weerspiegelen de waarde van de ondernemingen c.q. de verwachte toekomstige winstniveaus. Als die wijzigen, kan dat relevant zijn voor het onderzoek, bijvoorbeeld omdat het dan raakt aan de terugverdientijd voor nieuw uit te geven vergunningen.
Hoe gaat BEA de indirecte schade van het veranderende systeem inventariseren? Bedrijven als Eurocoin, Brenda of Reac zijn toeleveranciers voor de	• BEA kan op dit moment de relevantie van deze vraag onvoldoende inschatten. In principe vormen effecten op toeleveranciers van door de gemeente

speelautomatenhallen. Door de marktonzekerheid worden deze bedrijven getroffen. Hoe komt dit terug in de rapportage?	Amsterdam ten aanzien van de speelautomatenhallenbranche te maken keuzes geen onderdeel van het BEA-onderzoek.
Door een mogelijke verandering van het systeem kunnen de leenvoorwaarden van banken en financiers veranderen. Er komt een grotere onzekerheid voor financiering. Hoe gaat BEA deze onzekerheid vertalen naar de kleine, midden en grote exploitanten van speelautomaten? Hoe komt deze terug als onderdeel voor het nieuwe beleid?	• BEA kan een dergelijke veranderingen vaststellen, gevoed door gesprekken met exploitanten. Het is dan aan de exploitanten om eventuele impact daarvan op de businesscase nader toe te lichten.
De Rekenkamer heeft een aantal aanbevelingen gedaan voor schaarse vergunningen in een rapportage. Het College van B&W heeft de aanbevelingen geheel overgenomen. Onderdeel van deze aanbevelingen zijn dat de gemeente een aantal antwoorden moet formuleren voor het schaarse beleid. Dit beleid heeft effecten op de door BEA te onderzoeken onderwerpen (p. 62 tabel 5.1 zicht op schaarse vergunningen, 17 januari 2019). Hoe neemt BEA in haar advies de uitkomsten en aanbevelingen mee in relatie tot het door de gemeentebestuur afgegeven kader voor schaarse vergunningen?	• Het lijkt BEA dat deze aanbevelingen vooral van toepassing zijn op door de gemeente Amsterdam te maken keuzes in brede zin en minder op het nu uit te voeren onderzoek.
Aanbieders van speelautomaten zijn concurrenten van elkaar. Het aanbod voor consumenten kan onderscheidend worden gemaakt door in de bedrijfsvoering te variëren met de opbrengsten van speelautomaten (afstelling automaten uurverlies, hoogte clubmeter, startbedrag jackpot). Bedrijven die zich willen positioneren in de markt kunnen met lagere opbrengsten genoegen nemen in ruil voor meer marktaandeel. Hoe gaat BEA om in haar rapportage met deze variabelen waardoor de ondernemer meer of minder bezoekers kan genereren?	• Dit zal t.z.t. moeten blijken.
In de offerte wordt op pagina 5 gesproken over een billijke vergoeding (overweging 62 bij de Dienstenrichtlijn). Gaat BEA een advies geven over een billijke vergoeding aan opdrachtgever? Hoe gaat BEA deze billijke vergoeding onderbouwen (zeker als er een breed spectrum van uitkomsten is)	• Het bepalen van een 'billijke vergoeding' vormt geen onderdeel van het onderzoek van BEA.
Hoe gaat BEA de aanbevelingen voor de CVAH ten aanzien van schaarse vergunningen die onlangs door	• BEA zal zich hier eerst een goed beeld van moeten vormen, om de relevantie voor het nu uit te voeren

de staatsecretaris zijn overgenomen meenemen in haar rapportage?	onderzoek voldoende te kunnen inschatten.

Wij vertrouwen erop dat deze antwoorden tegemoet komen aan uw vragen. In de bijeenkomst van 7 januari a.s. zullen wij graag een en ander desgewenst nader toelichten.

Met vriendelijke groet,

Bureau voor Economische Argumentatie
namens deze

5.1,2,e